

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

J. Kranenburg

Dankuur in stilte

Hoorder van het gebed, tot U komt al wat leeft. Ongerechtigheden hadden de overhand over mij; onze overtredingen — Gij verzoent ze.

Psalm 65 : 3 en 4.

In uw bijbel zal wel boven deze psalm staan: „Danklied voor Gods rijken zegen”. Vreemd eigenlijk, dat zulke liederen in de bijbel staan. De bijbel is toch het boek, waarin God aan het woord is en waarin Hij spreekt tot mensen. Maar wat geeft God in de bijbel vaak het woord aan mensen, die wat te zeggen hadden tot Hem.

Ook hier, in dit „Danklied voor Gods zegen”.

God moet met dit danklied wel erg blij geweest zijn. Zo wil Hij blijkbaar gedankt zijn. Hij moet dit zo mooi gevonden hebben dat Hij het heeft bewaard om het ons vóór te zeggen.

Als een vader, die tot zijn jongen zegt: „En? Wat zeg je nou?”

Ja, wat zeg je dan als kind zo gauw?

„Stil maar”, zegt vader, „Ik zal het je voorzeggen. Zeg maar: Dank u vader!”

Stilte!

Bijbelvertalers hebben heel wat te stellen met de eerste woorden van deze psalm: „U komt stilte toe”. Er zijn al vertalers, die de stilte lieten vervallen om alleen het loflied over te houden. Alsof er al geen stilte genoeg verdwenen is.

Wij moesten het maar rustig laten staan: Aan God komt stilte toe!

Dat mag natuurlijk niet ten koste van de lofzang gaan. God wil ook wel eens horen wat wij er nou van zeggen. Maar we mogen er best eens even stil van zijn. We mogen best eens zeggen: „Daar ben ik nou toch even stil van, Here God”.

Een uurtje stilte hebben we trouwens toch wel nodig om er eens diep over na te denken, wát er nu eigenlijk te danken valt.

Want laten we eerlijk zijn: Gods zegeningen hebben wij (maar wij zijn blind) lang niet altijd voor het oprapen. Ze liggen vaak zo

bedolven onder een stapel zorgen dat we een hele tijd nodig hebben om ze daar onder vandaan te halen.

Wat valt er te danken?

De dichter heeft veel te danken!

Het is zonder meer duidelijk dat hij een best jaar achter de rug heeft, óf (dat mogen van mij de exegeten uitmaken) een goede oogst in het vooruitzicht. Hij spreekt van overvloed en van rijke akkers; van met regen bezochte landerijen; van Gods voetstappen, die een spoor van zegeningen achter hebben gelaten; van landouwen, die een kleed van kudden dragen en van dalen, die getooid zijn met koren.

Het is allemaal zo weldadig en overvloedig, dat hij heuvelen ziet, die zich omgorden met gejuich!

En als de dichter het hier dan heeft over zijn landerijen en zijn akkers en zijn kudden — en dat zal wel — dan is het geen wonder dat hij God noemt een „Hoorder van het gebed”. Als je zo rijk gezegend bent kan dat er ook wel af!

Zo zonder meer kunnen wij dat de dichter onmogelijk allemaal nazeggen.

Vorig jaar niet, want toen hadden we eigenlijk aardappels teveel.

En dit jaar niet, want de Here God heeft de voren in de polders zo doordrenkt en de kluiten van de akkers zo week gemaakt, dat de boer er niet eens bij weet te komen.

Hoe kan ik dat allemaal, als het straks dankuur is voor gewas en arbeid, deze rijk gezegende boer nazeggen?

Het begon al bij de voordeur!

Het valt op dat de optelling van Gods zegeningen pas helemaal aan het einde van de psalm begint. De dichter is blijkbaar niet eerst naar zijn akkers gegaan om te zien hoe de aardappels er bij stonden om dan tot de gevolgtrekking te komen dat God een Hoorder is van het gebed!

Want dat zag hij metéén, zodra hij zijn neus buiten de deur stak.

Toen riep hij al direkt: Tot U komt al wat leeft!

Zou hij bedoelen: alle mensen?

Nee, natuurlijk niet. Deze man zal toch ook wel hebben gezien dat niet alle mensen tot God komen?

Misschien heeft hij — net als zijn collega van psalm 147 — zodra hij buiten kwam een paar vogeltjes zien wegvliegen, vechtend om een worm.

Toen dacht hij: Kijk nou toch! Zelfs die krijgen te eten van God!

Heeft de Here Jezus ons — juist met het oog op onze zorg — niet opgewekt om eens wat meer naar de vogels te kijken en te bedenken dat onze hemelse Vader die voedt?

Wij hebben een God die eendjes voert!

Deze dichter heeft helemaal niet lopen zoeken naar blijken van Gods zegeningen. Hij struikelde er over bij de voordeur van zijn huis.

Hij kon zijn ogen niet opslaan zonder te ontdekken dat God een Hoorder is van het gebed.

Hoe kom ik aan zulke voor Gods zegeningen wijd-geopende ogen?

Gods grootste zegen

Gods zegeningen zijn alleen zichtbaar voor de ogen van zondaren.

Hoor maar: „Ongerechtigheden hadden de overhand over mij”.

Dat volgt daar zomaar in één adem op. U mag ook best zeggen: die ontdekking (en de volgende) ging er aan vooraf!

Ze hadden de overhand over mij!

Niet over de man, die 's zondags altijd naast me zit in de kerk en niet over m'n overbuurman, die nergens aan doet! Over mij!

Maar het blijft bij een mens nooit bij zondekennis!

Wie van zonden weet, weet ook van vergeving: „Onze ongerechtigheden — Gij verzoent ze!”

Dat is het hele geheim van deze dichters-ogen, die overal zegeningen van God ontdekken.

Bij het kruis van de Here Jezus gaan je ogen open voor de zegeningen van God! Wie dáár gestaan heeft en gezien heeft hoe groot God is aan barmhartigheid en gezien heeft wát God voor hem over heeft gehad, die kijkt rond in de wereld en hij ontdekt een nergens eindigende stroom van zegeningen van God.

Toen Spurgeon maandenlang ziek was geweest en voor het eerst weer wat vaste spijs mocht gebruiken, gaf zijn vrouw hem wat droog brood.

„Hoe smaakt het?”, vroeg ze.

„Het smaakt naar genade”, was het antwoord.

Als alles in dit leven gaat smaken naar vergeving dan kom je ogen tekort om al Gods zegeningen te tellen.

't Is voor de exegeten een vraag of die akkers en die landouwen en die kudden allemaal het eigendom van de dichter zijn.

Voor mij ook!

Maar dan zullen ze niet van hem zijn!

Des te meer reden om God te loven, die Zijn zon laat opgaan over bozen en goeden!

Dat is toch óók wel iets om even stil van te zijn!

H. Venema

De erfzonde en de exegetische van Rom. 5, 12 e.v.

(III)

We lezen in Rom. 5,12: Daarom, gelijk door één mens de zonde de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zo is ook de dood tot alle mensen doorgedaan, omdat allen gezondigd hebben.

Verschillende vragen, die bij dit vs gesteld zouden kunnen worden, zoals de verbinding met het voorgaande, laten we rusten. Hoewel we voorts menen, dat de S.V.: en alzo de dood tot alle mensen doorgedaan is, beter is dan de N.V.,²⁸⁾ gaan we er van uit dat de N.V.: omdat allen gezondigd hebben, juist is en niet de S.V.: in welken allen gezondigd hebben.²⁹⁾

Maar wat is nu de betekenis van: omdat allen gezondigd hebben?

Vooreerst willen we er de aandacht op vestigen, dat er niet staat: in welken, of, omdat allen **geremd worden** gezondigd te hebben. Met Berkouwer stemmen we in, dat Greijdanus dit terecht heeft opgemerkt en als een argument tegen de foederalistische verklaring heeft aangevoerd.³⁰⁾ Die verklaring doet geen recht aan wat er in Rom. 5 staat.

Maar wat hebben we dan nader onder dat gezondigd hebben van allen te verstaan?

Het meest voor de hand m.i. ligt te denken aan een zondigen van allen in eigen persoon. Zo doet het ook Calvijn in zijn verklaring van Rom. 5. Hij meent echter, dat hier dan niet aan een daadwerkelijk zondigen gedacht moet worden, maar aan een in een toestand van zondigheid gebracht zijn, m.a.w. dat allen met zonde besmette mensen zijn geworden. We krijgen de indruk, dat Calvijn de erfzonde laat opgaan in wat wij wel de erfsmet noemen. Die indruk wordt versterkt, als we in de **Institutie** lezen: „De erfzonde dan schijnt te zijn een erfelijke slechtheid en verdorvenheid van onze natuur, die in alle delen der ziel verspreid is.”³¹⁾

Eveneens stelt Bavinck: „Toch is... niet stilzwijgend bij te denken, dat allen in Adam gezondigd hebben. Dit is op zichzelf al onwaarschijnlijk, maar het wordt daardoor onmogelijk gemaakt, dat vers 13 en 14 juist handelen van de zonde, die de mensen niet in Adam, maar zelf persoonlijk bedreven, al zondigden zij toen ook niet in de gelijkheid der overtreding van Adam. Maar Paulus wil zeggen, ..., dat tengevolge van Adams overtreding alle mensen zelf persoonlijk zondaren geworden zijn en allen hoofd voor hoofd sterven.”³²⁾ Het zou nu mooi geweest zijn als Bavinck nader had verklaard, hoe het mogelijk was, dat tengevolge van Adams zonde alle mensen persoonlijk zondaren werden.

Greijdanus en Ridderbos en anderen met hen ontkennen ten stelligste, dat hier aan een zondigen van allen in eigen persoon, aan een individueel zondigen gedacht zou moeten worden. Zij menen, dat dit in strijd zou zijn met wat Paulus in dit verband betoogt, nl. dat niet ieders individueel zondigen de oorzaak van zijn dood is. Met name zou het niet overeenkomen met hetgeen we in vs 13 en 14 lezen: „want reeds vóór de wet was er zonde in de wereld. Maar zonde wordt niet toegerekend, als er geen wet is. Toch heeft de dood als koning geheerst van Adam tot Mozes, ook over hen, die niet gezondigd hadden op een gelijke wijze als Adam overtrad, die een beeld is van de komende.” Hier zou de apostel juist betogen, dat de zonde, die in de periode tussen Adam en Mozes bedreven is, géén verklaring kan geven van de algemene dood. 'Allen hebben gezondigd' zou daarom niet anders kunnen betekenen, dan dat met het zondigen van de éne mens, Adam, allen zondigden. Die ene overtreding was aller zon-

de. 'Allen hebben gezondigd' hebben we in corporatieve zin te verstaan. Allen hebben in Adam gezondigd, in hem begrepen.³³⁾

Alle mensen hebben dus in Adam gezondigd. 'In Adam' is hierbij te nemen in corporatieve zin; in hem begrepen hebben allen gezondigd.

Maar is dit nu wel iets verstaanbaars en voorstelbaars: in iemand zondigen, in hem begrepen? Hoe doen we dat? Die vraag mogen we toch wel stellen, want de Schrift wil immers naar onze overtuiging verstaanbare taal spreken. Greijdanus geeft toe, dat Paulus het hoe niet verklaart en Ridderbos erkent, dat bij 'allen gezondigd hebben' niet is gevoegd 'in Adam'.

Voorts — en dat weegt wellicht zwaarder — hebben we in het voetspoor van Berkouwer³⁴⁾ er reeds op gewezen, dat Greijdanus en Ridderbos in moeilijkheden komen met het slot van vs 14, waar we lezen, dat de mensen van Adam tot Mozes niet gezondigd hebben op gelijke wijze als Adam overtrad. Naar de opvatting van Greijdanus en Ridderbos hadden we, dacht ik, kunnen verwachten, dat ze wél op gelijke wijze als Adam hadden overtreden. Hoe zouden ze anders ook op gelijke wijze schuldig verklaard en gestraft hebben kunnen worden?³⁵⁾

Nu meent men wel, dat bij 'omdat allen gezondigd hebben' beslist niet aan een individueel zondigen der mensen in hun leven gedacht kan worden, omdat dit vlak in strijd zou zijn met wat de apostel in dit verband betoogt, dat niet ieders individueel zondigen oorzaak van zijn dood is.³⁶⁾

Maar nu zou het, dacht ik, een heel onjuist interpreteren van vs 13 „Maar zonde wordt niet toegerekend, als er geen wet is.” zijn, wanneer men daaruit zou willen besluiten, dat de mensen voor Adam alleen gestorven zijn om hun zonde, die ze in corporatieve verbondenheid met Adam zouden hebben bedreven en niet om het kwaad, dat ze in eigen persoon hadden gedaan. Dat zou ons met de duidelijke gegevens der Schrift in strijd brengen.

Zo is de zondvloed klaarblijkelijk veroorzaakt door de boosheid van Noachs tijdgenoten. „Het einde van al wat leeft is door Mij besloten, want door hun schuld is de aarde vol geweldenaar”, Gen. 6, 12. Sodom en Gomorra met al hun inwoners worden door vuur uit de hemel vernietigd, omdat het geroep over Sodom en Gomorra groot is en hun zonde zeer zwaar, Gen. 18, 20. Terwijl daarentegen het gericht over de Amorieten ten tijde van Abraham nog niet voltrokken kan worden, omdat de maat van de ongerechtigheid van de Amorieten toen nog niet vol was, Gen. 15, 16. Voorts schrijft Paulus in deze zelfde brief, dat toorn van God zich van de hemel openbaart over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van mensen, 1, 18; en dat allen, die zonder wet gezondigd hebben, ook zonder wet verloren zullen gaan, 2, 12. Ridderbos moet dan ook erkennen, dat alles hier geheel doorzichtig wordt.³⁷⁾

Maar wat wil Paulus dan in vs 13 betogen?

Dit m.i. dat deze toestand van zonde en dood onder de mensen niet door de mensen na Adam in het aanzijn is geroepen, elk voor zichzelf en door zichzelf, want zij hebben geen positief gebod Gods overtreden, waardoor dat zou kunnen zijn veroorzaakt. Maar hier is uitsluitend en alleen de schuld van Adam. Door één mens, Adam, is de zonde de wereld binnengekomen en door de zonde de dood.

Tot op een zeker punt zou ik kunnen overnemen wat Ridderbos schrijft: „Eén mens heeft de zonde toegang verleend in de wereld, hij heeft a.h.w. de poort van de wereld voor de zonde opengezet. Zo is de zonde bin-

nengegaan, hier voorgesteld als een gepersonifieerde macht, vgl. bijv. vs 21; door en met de zonde heeft ook de dood, als onafscheidelijke volgeling en metgezel van de zonde, zijn intrede gedaan. Daarop volgen dan de woorden: 'en zó (d.w.z. langs deze door de éne mens geopende weg) is de dood tot alle mensen doorgedaan, daarom dat allen zondigden'. De laatste woorden geven een nadere verklaring hoe de dood zó, door één mens, tot alle mensen is doorgedaan en kon doorgaan.”³⁸⁾ Tot zover ga ik met Ridderbos mee. Hij schrijft dan verder: „Dit geschiedde, doordat 'allen zondigden', nl. vanwege hun verbondenheid met de éne mens; daarom was Adams zonde de zonde van allen en kan in die zin van hen gelden, dat zij allen zondigden.” In plaats hiervan zou ik willen schrijven: Dit geschiedde, doordat allen gingen zondigen of doordat allen (in de loop van hun leven) gezondigd hebben.³⁹⁾ Door de daad van Adam, door de onheilvolle invloed, die van deze daad uitging en op alle mensen inwerkte, werden alle mensen na Adam zondige mensen; tengevolge daarvan begingen ze zonden, soms zeer ernstige, die bijzondere gerichten Gods veroorzaakten; daardoor vervielen ze allen aan de dood. Daarom heeft de dood als koning geheerst van Adam tot Mozes, ook over hen, die niet gezondigd hadden op een gelijke wijze als Adam overtrad. Adam overtrad een duidelijk uitgedrukt gebod Gods geheel vrijwillig. De mensen van Adam tot Mozes, tot de wet kwam, zondigden tengevolge van Adams zonde, tengevolge van de verschrikkelijke invloed, die van Adams daad op hen uitging. Zo komt ook het 'niet op gelijke wijze als Adam' tot zijn recht. Er is verschil tussen iemand, die uit eigen beweging zondigt en die het doet onder invloed van een ander.⁴⁰⁾

Zo komt ook duidelijk aan de dag, dat Adam een beeld is van de komende, van Christus.

Ridderbos stelt, dat, wanneer men zijn opvatting niet deelt, de parallelie met Christus geheel te niet gedaan wordt. „Immers”, zo schrijft hij, „de gerechtigheid en het leven worden in Hem geschonken en niet op grond van de gerechtigheid der afzonderlijke gelovigen.”⁴¹⁾

Maar ik dacht, dat Ridderbos zelf de parallelie niet kon handhaven. Het zondigen in Adam hebben we immers naar zijn opvatting zelf gedaan, maar we hebben toch niet zelf in Christus onze gerechtigheid verworven? De gerechtigheid van Christus wordt ons om niet geschonken en toegerekend. Zie het klassieke antw. 60 van onze Katechismus. En die gerechtigheid is ons deel, in zover we zulk een weldaad met een gelovig hart aannemen. Alléén door het geloof rechtvaardig voor God. Aan de absoluutheid van dit 'alleen' knaagt m.i. Ridderbos als hij schrijft: „De rechtvaardiging van de goddeloze is een rechtvaardiging 'in Christus', dat wil niet zeggen: op grond van zijn zoendood en opstanding, maar ook krachtens het corporatieve in Hem begrepen zijn van de zijnen.”⁴²⁾

Hier wreekt zich de onjuiste opvatting van Ridderbos van het 'in Christus'. We gaan daar nu niet verder op in. Wij menen nl. reeds eerder te hebben aangewezen, dat 'in Christus' niet verstaan mag worden als het zich bevinden en opgenomen zijn in Christus als een zekere ruimtelijke grootheid, maar als het staan onder de invloed van Christus, onder zijn heilswerking, onder zijn Geest en Woord.⁴³⁾

Het gaat hier over de invloed, zoals die resp. van Adam en van Christus uitgaat. Die wordt inderdaad in parallelie tegenover elkaar gesteld, waarbij dan tevens ook het onderscheid wordt aangegeven. Om dat onderscheid gaat het Paulus feitelijk.

Nadrukkelijk wordt hierbij genoemd de invloed van de éne op de velen.

Door de overtreding van die éne, niet door de overtreding van velen, die in Adam begrepen gezondigd hebben, maar bepaald door de overtreding van die éne, van Adam, zijn zeer velen gestorven, in de loop van de historie gestorven, vs 15.

Op dit éne wordt telkens weer de klemtoon gelegd: het zondigen van één, één overtreding, vs 16; door de overtreding van de éne, is de dood als koning gaan heersen, vs 17; door één daad van overtreding is het voor alle mensen tot veroordeling gekomen, vs 18; door de ongehoorzaamheid van één mens zijn zeer velen zondaren geworden, vs 19.

Tegenover deze onheilvolle invloed van Adam wordt dan gesteld de verlossende invloed van de éne mens, Jezus Christus: de genade van de ene mens (!), Jezus Christus, voor zeer velen overvloedig geworden, vs 15; leven en als koningen heersen door de ene, Jezus Christus, vs 17; door één daad van gerechtigheid komt het voor alle mensen tot rechtvaardiging ten leven, vs 18; door de gehoorzaamheid van één zullen zeer velen rechtvaardigen worden, vs 19.⁴⁴⁾

Hierbij wordt dan vooral, zoals gezegd, door Paulus gewezen op de betekenisvolle invloed van Christus, die die van Adam te boven gaat en overwint.

Het gaat dus, naar ik meen, om invloed tegenover invloed.

Zeker, Adam en Christus zijn figuren van beslissende betekenis in de menselijke geschiedenis. Maar niet, omdat alle mensen op mysterieuze wijze in hen als lichamelijke grootheden besloten zouden zijn geweest en alle mensen meegewerkt zouden hebben in het doen van Adam en — ja, dat moet er dan wel bij, wil men de parallel handhaven — in dat van Christus, doch omdat zij staan onder de invloed, die van Adam en Christus uitgaat en die een stempel op hen zet.

De verbondenheid, die er is tussen Adam en zijn nakomelingen en tussen Christus en die in Hem geloven, is niet van corporatieve, maar van geestelijke aard.

Zoals, zo zouden wij bij wijze van illustratie er aan toe willen voegen, het een kind van Abraham zijn niet maar bepaald wordt door lijfelijke afstamming, maar door het doen van de werken van Abraham, d.i. dus door zich naar zijn voorbeeld te gedragen, Joh. 8, 39. Zij, die uit het geloof zijn, zijn kinderen van Abraham, Gal. 3, 7. Daarentegen hebben zij, die het woord van Christus niet kunnen horen, de duivel tot vader, Joh. 8, 44.

De verbondenheid wordt bepaald door de geestelijke gesteldheid.

Adam neemt een unieke plaats in in de menselijke historie. Hij is de eerste mens. Door zijn overtreding bracht hij de zonde in de wereld, onder invloed waarvan alle mensen zondaars worden, zich zondig gaan gedragen.

Christus neemt eveneens een unieke plaats in in de menselijke geschiedenis. Hij is de door God gezonden Verlosser, Gods eigen Zoon, de mens Jezus Christus. Hij is rechtvaardig en goed en volkomen gehoorzaam aan zijn Vader. De verlossende invloed, die van Hem uitgaat overwint de rampzalige invloed van Adams daad. De invloed, die van Hem uitgaat d.i. zijn Geest en Woord, zijn evangelie-prediking. Daarin komt het heil Gods tot ons, de rechtvaardiging van de zondaar, de verlossing van al onze ongerechtigheden. Daarin schenkt God ons om niet, louter uit genade de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus en rekent ons die toe als onze eigene, in zover wij deze weldaad met een gelovig hart aannemen. En dit geloof van ons is eveneens te danken aan Christus, aan zijn invloed op ons, aan de Geest van Christus, die door de prediking van het evangelie het geloof in onze harten werkt. Zo worden wij heilig en rechtvaardig voor God.

Op deze wijze wordt, menen wij, aan de leer van de erfzonde het element van het willekeurige, dat er zo licht aan kleeft, ontnomen. Het behoort immers tot het menselijke, dat de mens beïnvloedbaar is en dit beïnvloedbaar zijn neemt zijn verantwoordelijkheid niet weg.

Aan de andere kant kan zo ook ten volle gehandhaafd worden, dat de mens gerechtvaardigd wordt door het geloof alleen.

alle mensen, omdat zij op de ene of andere wijze, welke Paulus hier niet nader verklaart maar uit zijn redeverband vermoeden laat, in Adam begrepen waren; allen zijn in Adam schuldig verklaard en ten dode veroordeeld.", blz. 62.

³³⁾ Greijdanus, **Toerek. gr.** blz. 41; Komm. blz. 278. Ridderbos, Comm. blz. 115; **Paulus**, blz. 99.

³⁴⁾ zie bij noot 20.

³⁵⁾ Er zijn inderdaad enkele handschriften, die „niet” voor ’gezondigd hadden’ missen. D. Holwerda, **O Diepte des Rijkdoms (schetsen Schriftstudie op Romeinen)**, 1949, blz. 27 volgt blijkbaar dezen. Hij vertaalt vs. 14: „Maar de dood heeft geheerst van Adam tot Mozes (ook) over hen die gezondigd hadden naar het model van de overtreding van Adam, die zijn stempel zet op de toekomst.” Maar het ’niet gezondigd hebben’ zal toch wel de juiste lezing wezen. Men vergelijkte diverse commentaren.

Voorts zou nog de vraag gesteld kunnen worden of Paulus, die ook Rom. 9, 11 geschreven heeft, hier zou spreken van kinderen, die voor hun geboorte gezondigd hebben. Vgl. Th. Zahn, **Der Brief des Paulus an die Römer**, Leipzig 1910, S. 265.

³⁶⁾ Greijdanus, Komm. blz. 278; Ridderbos, Comm. blz. 115, **Paulus**, blz. 99.

³⁷⁾ Komm. blz. 117.

³⁸⁾ **Paulus**, blz. 99/100.

³⁹⁾ De aoristus wordt veelal complexief genomen; ingressief is m.i. ook niet onmogelijk.

⁴⁰⁾ Ik zou me in vele opzichten kunnen aansluiten bij wat Bavinck schrijft op blz. 61 van zijn Dogmatiek, dl. III, maar door op blz. 62 weer te gaan spreken van een in Adam begrepen zijn vertroebelt hij m.i. de zaak.

⁴¹⁾ Komm. blz. 115.

⁴²⁾ **Paulus**, blz. 189.

⁴³⁾ **Opbouw**, 11e jrg. blz. 169 e.v.

⁴⁴⁾ Over vs 19 werd reeds gesproken. Zie noot 9 en 10. Het futurum ’zullen rechtvaardigen worden’ is toch wel een argument tegen de formale opvatting. M.i. loopt Rom. 5, 19 parallel met 1 Kor. 15, 22. Zie bij noot 27.

ERATUM

In het 2e art. van „De erfzonde en de exegese van Rom. 5, 12 e.v.” staan enkele drukfouten. Hierbij een, die m.i. de zin verduistert. 2e kolom, regel 44 en 43 van onderen af. Die moeten aldus luiden: Adams zonde als aller zonde, hun deel hebben aan zijn zonde. (Het vetgedrukte is fout weergegeven).

Regel 35 van onderen van dezelfde kolom moet zijn: persoonlijkheid (corporate personality) van-

Voorts is in de noten 16, 17, 18, 22 de naam Berkouwer steeds met een h gespeld.

Stichting „Redt een kind”

„Toen Jakob uit zijn slaap ontwaakte, zeide hij: Waarlijk, de HERE is aan deze plaats, en ik heb het niet geweten. En hij vreesde en zeide: Hoe ontzagwekkend is deze plaats. Dit is niet anders dan een huis Gods, dit is de poort des hemels... En hij noemde die plaats Bethel, maar tevoren was de naam der stad Luz.” (Gen. 28 : 16, 17, 19).

De Bethel Agricultural Fellowship is bezig van het geld, dat we door uw giften konden sturen, een weeshuis te bouwen waarin ongeveer 50 kinderen kunnen worden opgenomen. Dit zijn kinderen, die geen ouders meer hebben of waarvoor de ouders niet kunnen zorgen. Kinderen, die anders van honger zouden omkomen. Kinderen ook die van huis uit niet christelijk zijn. Moge dit nieuwe weeshuis van de Bethel Agricultural Fellowship voor deze kinderen „een huis Gods en een poort des hemels” zijn.

Mogen wij u een paar voorbeelden noemen van kinderen, die voor dit weeshuis in aanmerking komen?

Thomas en Chinnasamy, twee broertjes van resp. 7 en 11 jaar oud. Ze hebben geen vader meer. De moeder is heel arm en ze heeft veel kinderen. Ze heeft geen inkomsten en niemand helpt haar. Dit gezin lijdt al lang hon-

ger. De Bethel Agricultural Fellowship heeft zich over deze beide kinderen ontfermd, in de hoop dat iemand de financiële zorg op zich zal nemen.

Er zijn nog veel meer kinderen, die op verzorging wachten. Allemaal met een soortgelijke achtergrond. Velen hebben al gereageerd op onze vorige oproepen een kind te „adopter”. Voor 54 kinderen zijn er al verzorgers en we weten, dat nog verschillende anderen proberen met een groep (mannenvereniging, vrouwenvereniging, J.V. en M.V.) tot adoptie te komen. We hopen en bidden, dat dit zal lukken. Het nieuwe weeshuis zouden we graag met kinderen gevuld zien, die door ons onderhouden worden, maar ook in de andere kindertehuizen wachten kinderen op verzorgers. We herhalen hier nog eens wat we de vorige keren ook al schreven: „Adoptie”, waarbij het kind in India blijft, is mogelijk bij drie van de vijf kindertehuizen, die we financieel steunen, nl. bij de bovengenoemde Bethel Agricultural Fellowship, bij de Ramabai Mukti Mission en bij The Children's Home. Bij de eerste twee voor f 50,— per maand per kind, bij The Children's Home voor f 40,— per maand.

Wat is er gebeurd met het geld, dat u gaf en dat niet voor „adoptie” werd gebruikt? We hebben dit onder de vijf kindertehuizen verdeeld voor voedsel en ziektekosten.

De Bethel Agricultural Fellowship schreef ons als volgt hierover:

„Ik heb nog meer nieuws voor u. Gisteren kregen we bericht over een aantal arme kinderen, die niet naar school konden gaan omdat ze geen kleren hadden en ook geen eten. We zijn naar deze kinderen gaan kijken en we vonden 30 haveloze, ondervoede kinderen. Deze geven we nu ook twee maaltijden per dag, zodat er nu 80 kinderen twee maal per dag van uw geld gevoed worden, terwijl ze ook onderwijs krijgen. We hebben deze kinderen lief, zoals ook Christus de kinderen liefhad.”

Van de Ramabai Mukti Mission kwam bericht, dat één of misschien twee van de verzorgsters volgend jaar naar Nederland komen (op doorreis naar Canada, waar ze met verlof naar toe gaan). Zij zijn bereid om aan de hand van lichtbeelden over hun werk in India te vertellen. Indien u hiervan belangstelling hebt wilt u ons dit dan laten weten? Ook kregen wij nu reeds 32 lichtbeelden toegestuurd met afbeeldingen van „onze” kinderen en van de verdeling van de kleding, die we stuurden. Indien u op een vergadering of gemeente-avond een half uurtje over hebt, wilt u dan eens hier aan denken?

Wij zijn dankbaar voor al uw hulp en steun. Na onze vorige publikatie hebben wij een bedrag van f 26.086,— ontvangen, inclusief de adoptiegelden. Dit is veel, maar nog niet genoeg om de nood te lenigen, of zoals in een brief stond:

„Soms denken we dat de nood zo groot is, dat we nauwelijks iets kunnen doen, maar we proberen het weinige wat we kunnen doen, goed te doen en we weten dat de HERE het zal zegenen en vermenigvuldigen.”

Zo werken deze Bijbelgetrouwe kindertehuizen als zoutend zout in het grote heidense India.

Nu nog een enkel woord over de kledingactie. Hier volgen weer enkele citaten uit brieven. Van de Ramabai Mukti Mission:

„We hebben nog 7 pakken met kleding ontvangen. Ze voorzien in een grote behoefte, niet alleen bij ons, maar ook bij de mensen uit de nabij gelegen dorpen. We hebben ze heel wat kleren kunnen geven.”

The Children's Home schreef:

„We werden aangenaam verrast door de komst van 10 grote pakken kleding. Voor het meeste hebben we al een bestemming gevonden en voor hen, die de kleding ontvingen, was het een gebedsverhoring.”

Kleding kan gezonden worden aan: H. Dis-selhof, Assendorperstraat 159 (en niet meer 139), Zwolle. Giften graag op postrekening 1599333 t.n.v. Stichting „Redt een Kind” te Zwolle.

Wilt u meer inlichtingen, eventueel de lichtbeelden vertonen, of vast een avond bespreken voor volgend jaar april/mei als Miss Doerksen van de Ramabai Mukti Mission komt, dan kunt u zich wenden tot ons Secretariaat: Burgemeester van Tienenweg 37, Diemen. Tel. 020 - 59944.

Stichting „Redt een Kind”.

²⁸⁾ Vgl. Greijdanus in zijn reeds genoemde commentaar, blz. 274.

²⁹⁾ Vgl. Greijdanus, Komm. blz. 276; Ridderbos, Comm. blz. 113. J. A. C. van Leeuwen, K. V., **De brief aan de Romeinen**, Kampen 1932 handhaaft de vert. in wien allen gezondigd hebben.

³⁰⁾ a.w. blz. 281; Greijdanus, **Toerek. grond**, blz. 41; Komm. blz. 278.

³¹⁾ II, I, 8, vert. van A. Sizoo, Delft 1931, I blz. 250. Vgl. voorts over Calvijs opvatting: Berkouwer, a.w. blz. 261 e.v.

³²⁾ **Geref. Dogm.** III, blz. 61. Even later schrijft Bavinck: „Dat vonnis is in Adam geveld over

Ds. G. v. d. Brink

Belijdenis en Heilige Schrift

(een catechisatieles)

I. GEZAG van de belijdenis

a) De belijdenis heeft het te zeggen in de kerk, omdat ze spreekt vanuit de H. Schrift. Nergens wil de Belijdenis een „eigen” verhaal geven. Uit de vele aangehaalde teksten en uit de tekstverwijzingen blijkt, dat de belijdenis de Schrift wil naspreken en ook metterdaad naspreekt. De belijdenis heeft geen eigen gezag. Iets is niet waar omdat het in de belijdenis staat, maar omdat het waar is, staat het in de belijdenis. De belijdenis heeft dus **schriftuurlijk gezag**.

b) De belijdenis heeft ook **kerkelijk gezag**. De belijdenis heeft het binnen de kerken te zeggen, omdat de kerken deze belijdenis samen hebben aanvaard als uitdrukking van hun geloof. De Geref. Kerken zijn belijdeniskerken. In belijdeniskerken verplicht een predikant zich om een eventueel afwijkend gevoel niet te propageren, maar het per gravamen (bezwaarschrift) aan de orde te stellen.

Opmerking. De Gereformeerde Kerken zijn **belijdeniskerken**, d.w.z. ze geven predikanten en ouderlingen niet het recht de Schrift naar eigen inzicht te prediken, maar ze binden de ambtsdragers aan „alle artikelen en stukken der leer in de Drie Formulieren begrepen, in alles”. In kerken die de bescherming van deze binding aan de belijdenis niet aanvaarden heerst **Leer-vrijheid**: ieder mag de Schrift uitlegen, zoals hij wil. Dan heeft elke ketter zijn letter. Bijbelgetrouwe en godzalige predikanten in zulke kerken zijn soms erg jaloers op onze kerken en doen hun uiterste best ook hun kerk tot **belijdeniskerk** te maken.

II. HANDHAVING van de belijdenis

a) De belijdenis moet gehandhaafd worden tegen **individualisme**. Telkens weer wordt de kerk bedreigd door de eigenwijsheid van mensen, die menen, dat het Woord Gods bij hen begonnen is (Lees vooral 1 Kor. 14:36 en zeg met eigen woorden wat daar staat). Deze mensen vergeten dat ook aan anderen (aan de Kerk) wijsheid is geschonken. Wat zegt Paulus in de laatste woorden van Rom. 12:6? Deze eigenwijsheid kan grote verwarring aanrichten in de Kerk.

b) De belijdenis moet ook gehandhaafd worden tegen vrijzinnigheid en modernisme. In onze tijd vinden we het ongeloof vooral in het existentialisme.

Het existentialisme gelooft niet meer, wat de apostel Johannes zegt in 1 Joh. 5:20: Maar wij weten, dat de Zoon van God gekomen is en heeft ons inzicht gegeven dat wij de Waarachtige zouden kennen... Het existentialisme probeert „iets” te grijpen van wat is. Het blijft een pogen. Wij zijn „onderweg”. „Ergens” is iets misschien zo en zo.

Het modernisme van de vorige eeuw wil de belijdenis wel aanvaarden voorzover (quatenus) zij overeenstemde met Gods Woord, niet omdat (quia) zij daarmee overeenkwam. In de Geref. Kerken is voor een aanvaarding „voorzover”... enz. nooit plaats geweest.

III. MENSELIJKHEID van de belijdenis

De belijdenis is een menselijk geschrift. Art. 7 N.G.B. zegt, dat we gener menseschrijften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijk mogen stellen aan de Goddelijke Schriftuur. Dat geldt ook voor de belijdenis. Kuyper zei: Zo diep als een dorpsveldwachter staat onder de koningin, staat de belijdenis onder Gods Eigen Woord. De Dordtse Synode liet de afgevaardigden zweren, dat zij het afwijkende gevoel van de Remonstranten niet zouden toetsen aan mensenwoorden, maar aan Gods Woord alleen.

De Schrift is enige toetssteen en richtsnoer des geloofs. Wij mogen nooit iemand veroordelen omdat hij met de belijdenis in conflict komt. Het moet duidelijk zijn, dat hij zich hardnekkig verzet tegen Gods eigen Woord.

Voorbeelden van gebreken in de belijdenis: In art. IV N.G.B. staat dat Paulus de Hebreënbrieff schreef. In art. 35 N.G.B. staat, dat Judas het Avondmaal at. Ook staat er dat wij in het avondmaal het NATUURLIJK lichaam van Jezus (dus: spieren, zenuwen...) GEESTELIJK (met geestelijke mond) eten. Wat moeten we daarbij denken? Frederik III van de Pfalz was het daarmee niet eens. Zondag 10 van de catechismus zegt, dat de voorzienigheid een KRACHT is. Prof. Schilder vond, dat hiertegen maar eens een gravamen moest worden ingediend. Ds. De Graaf, Dr. M. B. van 't Veer, prof. H. Bavinck en anderen legden het „nedergedaald ter Helle (ook) anders uit dan de catechismus. Niet: nedergedaald in de helse smart (al erkende ieder, dat dit gebeurd was), maar: nedergedaald in het dodenrijk. In sommige edities van de N.G.B. staat bij art. 15 dat de erfzonde door de doop „niet ganselijk” wordt teniet gedaan; in andere „ganselijk niet”. Zo zouden we méér onvolmaaktheden kunnen noemen. We moeten niet proberen ze krampachtig weg te strijken. Als we de belijdenis „in alle artikelen en stukken der leer” en die in alles aanvaarden, wil dat niet zeggen, dat we staan voor elke uitdrukking. Ook menen we dat verschillende Schriftplaatsen anders uitgelegd moeten worden, dan de belijdenis doet.

IV. Het gevaar van CONVESSIONALISME

Tegenover het gevaar van individualisme dreigt dat van het confessionalisme. Daarbij gaat de kerk uit angst voor dwaalleer, binden aan de lettertjes en woordjes van de belijdenis. Dat lijkt wel veilig, maar het komt op uit kleingeloof en voert tot praktische gelijkstelling van „Schrift en Belijdenis”. Bovendien wordt de vrijheid, waarmee Christus ons heeft vrijgemaakt, ons hier ontfroefd. We zullen voor een dergelijke dwang nooit gedwee opzij mogen gaan. Vergelijk eens Hand. 15:2; Gal. 2:5; 5:1. Waarover gaat het hier?

Zo weigerde Calvijn per se te voldoen aan de eis van Caroli om de geloofsblijdenissen van Athanasius en Nicea ook op de terminologie te ondertekenen. Hij verzette zich tegen de „tyrannie”, die eiste, dat men (terwijl er eenheid van gevoelens bestond wat betreft de „zaak”) voor een ketter zou worden gehouden, als men zich niet wilde laten binden aan woorden en lettergrepen.

Men wijkt niet af van de belijdenis, als men, ondanks kritiek op details, overeenstemt met wat de belijdenis **bedoelt** te belijden. Als

we een bepaalde uitleg van een Schriftplaats van de belijdenis afwijzen, ontkennen we nog niet, dat wat de belijdenis bedoelt te zeggen schriftuurlijk is. Als we ontkennen, dat Judas het avondmaal ontving, ontkennen we niet wat de belijdenis **bedoelt** te belijden in art. 35, nl. dat de ongelovige wel **grijpt** naar het sacrament, maar dat hij niet **ontvangt** de waarheid van het sacrament, nl. Christus Zelf. Als we ontkennen, dat wij in het avondmaal het natuurlijke lichaam van Jezus eten, ontkennen we niet, wat de belijdenis **wil** belijden, nl. dat de tekenen niet ledig zijn om ons te bedriegen, maar dat we Christus werkelijk ontvangen.

V. GEESTELIJKE HANDHAVING

van de belijdenis

Art. 30 N.G.B. zegt, dat de kerk geregeerd moet worden naar GEESTELIJKE politie.

Het artikel zegt verder, dat overtreders op geestelijke wijze moeten worden vermaand.

Zo moet de handhaving van de belijdenis op **geestelijke** wijze geschieden. Dus niet militair, niet Pruisisch. Ook niet juridisch en notarieel. Kerkelijk recht is anders dan militair recht. Dit laatste is heersend. Het gebiedt en beveelt. In dagen van oorlog zet het ieder, die niet „goed” is tegen de muur. Notarieel recht is koud en formeel. Het wordt geformuleerd in reeksen overwegingen en oordelen. Al deze praktijken zijn werelds. Kerkelijk gezag is Geestelijk. Het komt dringend, smekend, vol bewogenheid en spreekt tot het hart. Het komt met zachtmoedigheid onderwijzen en met lankmoedigheid vermanen. Het kan geduld hebben, omdat de Here met ons zoveel geduld heeft. Het maakt niet snel een afgesneden zaak omdat de Here dat ook niet doet. Het heeft een lange adem, omdat de Here die ook heeft. Het royeert de lastige broeders niet en constateert niet, dat een kerk zich onttrok, die zelf zegt o zo graag bij de gemeenschap te blijven.

Bij een Geestelijke handhaving van de belijdenis hoort ook, dat de kerk onderscheid maakt tussen fundamentele en niet fundamentele afwijkingen. Alle Gereformeerde vaders maakten dit onderscheid. Bij Calvijn kun je die vinden in zijn Institutie, boek IV, I, XII en XIII. Ook de Synode van Dordt rekende met dit verschil. Toen instemming gevraagd werd met de N.G.B. werden de Engelse afgevaardigden overgeslagen bij de artikelen over de kerkregering, waarmee zij het niet eens konden zijn. Blijkbaar vond men dat niet wezenlijk. Wanneer sprake is van afwijking van de leer, behoort de kerk voorzichtig te vragen of men te doen heeft met vijanden en kettters, die de Here en Zijn Woord bedekt haten, dan wel met broeders, die op bepaalde punten nog met een „nevel van onwetendheid” omhuld zijn (Calvijn). De aanpak zal heel verschillend zijn. Kettters drijft men uit. Broeders onderwijst men.

Vooraf in tijden van verval wordt de kerk bedreigd door een dopers perfectionisme, dat in de kerk geen onvolmaaktheid verdragen kan en een harde vervolging ontkent tegen broeders, die (hoewel ze mogelijk op een enkel punt dwalen) de Schrift en de Heer van de Schriften hartelijk liefhebben. Een kerk die zo handelt jaagt zichzelf in eindeloze twisten. De geschiedenis van het doperse perfectionisme heeft dat telkens weer laten zien. Ten aanzien van geringere afwijkingen behoort de kerk de weg naar de tolerantie (het verdragen) van het afgewezen gevoelens steeds open te houden. Men kan afspreken, dat het afgewezen gevoelens op bepaalde voorwaarden geduld wordt. Het zal goed zijn als de kerk dan kanalen openhoudt, waarbinnen het gesprek over de in het geding zijnde zaken, kan worden voortgezet (dus niet mond-dood maken). Zo hebben de Gereformeerde Kerken geduld geoeffend t.o.v. het nogal ingrijpende standpunt van de chiliasten, die leerden, dat de Here Jezus binnenkort zijn 1000-jarig Rijk zou komen stichten in Jeruzalem. De aanhangers van deze leer beloofden hun standpunt niet te „drijven”. Dankzij deze „geestelijke” politie bij het handhaven van de belijdenis bleef de eenheid der liefde en des Geestes bewaard. Het resultaat mocht zijn, dat deze zaak in de Geref. Kerken geen groot probleem meer is.

PERSSCHOUW

Christus het fundament der Kerk

We laten hier volgen het tweede artikel van ds. Meester over het hier bovengenoemde onderwerp. Het is overgenomen uit het Kerkblad voor Noord-Holland.

In het vorige nummer van de Kerkbode hebben wij door middel van verschillende uitspraken uit het nieuwe Testament toegelicht wat wij bedoelen met de uitdrukking het „fundament der kerk”. Wij bedoelen er mee wat in de Heilige Schrift 't fundament van de kerk wordt genoemd. In volledige overeenstemming met de heilige Schrift hebben wij geschreven toen we over het fundament van de kerk schreven. Er moet ergens een vreemde kortsluiting zijn bij ds. D. van Houdt dat dit schrijven van mij hem niet duidelijk was en dat hij zelfs bij dit punt schreef over een „diepgaand verschil” tussen hem en mij. Hij schreef dit in het Ned. Dagblad van zaterdag 13 april jl.

Ook zijn we in overeenstemming met ons avondmaalsformulier. Dit formulier noemt de offerande van Christus aan het kruis volbracht „de enige grond en fundament onzer zaligheid”. Laten wij het overbekende stuk uit het avondmaalsformulier citeren. Hier is het:

„Uit deze inzetting des heiligen avondmaals van onzen Here Jezus Christus zien wij, dat Hij ons geloof en betrouwen op zijn volkomen offerande (die eenmaal aan het kruis geschied is) als op den enigen grond en fundament onzer zaligheid wijst, waar Hij onze hongerige en dorstige zielen tot een waarachtige spijs en drank des eeuwigen levens geworden is. Want door zijn dood heeft hij de oorzaak van onze eeuwige honger en kommer namelijk de zonde weggenomen, en ons den levendmakenden Geest verworven, opdat wij door dien Geest (die in Christus als in het Hoofd en in ons als zijn lidmaten woont) met Hem waarachtige gemeenschap zouden hebben, en al zijn goederen, het eeuwige leven, de gerechtigheid en de heerlijkheid deelachtig worden.”

Dr. B. Wielenga schrijft in zijn boek over het avondmaalsformulier op blz. 253 o.a. „De juichtoon der verkorenen is: God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, en heeft het woord der verzoening in ons gelegd. De toegang tot de genadestroom behoeft niet geopend te worden, hij is ontsloten, en wij mogen toegaan met een waarachtig hart en in volle verzekerdheid des geloofs. Des middelaars verzoenend sterven is en blijft het rustpunt van ons hart, en daarom blijft ook, als wij alleserven, zijn troost nabij in smart.”

De heilige Schrift fundament?

Het is duidelijk dat in bovengenoemde zin Christus alléén het fundament en de grondslag van Zijn kerk is. Christus en zijn enige offerande, aan het kruis volbracht.

Men kan de heilige Schrift de grondslag van de kerk noemen. Daar is geen bezwaar tegen. Maar het is goed dat men dan weet wat men doet. Dat men dan over het fundament van de kerk spreekt, zoals ik dit in mijn eerder genoemde publikatie in „Opbouw” van 22 febr. en in de kerkbode van 12 maart heb geschreven „in afgeleide zin”. Het behoeft natuurlijk geen betoog dat de heilige Schrift niet vereenzelvigd kan worden met de Here Jezus. Zij is het getuigenis van de heilige Geest omtrent Christus. En niet alleen omtrent Christus maar ook omtrent de Vader en zijn werken en omtrent de heilige Geest en zijn werken. De Schrift is het profetisch Woord dat zeer vast is; het woord der profeten en apostelen waarvan we belijden dat dat de enige en absolute norm voor ons geloof is.

De gehele Schrift getuigt van de Here Jezus Christus. De hele Schrift is vol van Hem. Maar zij is niet de Christus. Zij is de Schrift. Het schriftgeworden Woord Gods. Het schriftgeworden Woord is niet hetzelfde als het vlees geworden Woord. Zij is niet hetzelfde als de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid, Die onder ons heeft gewoond. Die nu in de hemelse heerlijkheid is.

Als men de Schrift de grondslag van de kerk noemt, is dat best. Maar men spreekt dan over de grondslag in afgeleide zin. Christus Zelf is de gehele grondslag. Zo getuigt de heilige Geest in de Schriften.

De Belijdenis grondslag der kerk?

In populair spreken en schrijven onder ons is het gewoonte om te spreken over de basis van

„Schrift en Belijdenis”. Onze verenigingen en onze stichtingen worden door ons geplaatst op deze basis. Maar vanwege het populaire spraakgebruik onder ons is het nog niet juist.

Hoe zijn we aan dit typische spreken gekomen?

Het Gereformeerd Gezinsblad ging er in voor. Het Ned. Dagblad zet het voort. Het heeft een vertrouwelijke klank bij uitnemendheid onder ons. Vroeger jaren deed de „Standaard”, het anti-revolutionaire dagblad, dat zovele jaren het gereformeerde volk heeft voorgelicht in politiek, het ook.

Er is op gewezen in onze pers dat rond de eeuwwisseling als gevolg van Dr A. Kuypers emanciperende invloed allerwege 't typisch gereformeerde verenigingsleven is opgebloeid. En dat het toen gebruikelijk is geworden in de statuten steeds in één adem te spreken over „Schrift en belijdenis” als „grondslag”. Dit was een typische confessionalistische manier van spreken waardoor de unieke plaats van de Schrift als enige norm voor het geloof ongemerkt naar achteren werd geschoven. Natuurlijk onbedoeld. Met de beste bedoelingen. Na de vrijmaking heeft deze minder goede erfenis van Kuypers ons parten gespeeld. Immers in de tijd van de vrijmaking gingen tegen dit zonder-onderscheiding-naast-elkaar-stellen van Schrift en belijdenis waarschuwend stemmen op van de kant der toenmalige „bezwaarden”. De „bezwaarden” verwezen naar Hel. de Cock. De opstellers van de „Verklaring van Gevoelen” distantieerden zich van de nevenschikking van Schrift en belijdenis. Prof. Veenhof schreef hierover in „Opbouw”: „Wij wilden niet spreken van „op grond van Schrift en belijdenis, zoals de synode van 1942/43 had gedaan, maar van „op grond van de Schrift, en in overeenstemming met de belijdenis”.

Hel. de Cock, de eerste dogmaticus aan de Theol. School te Kampen, schreef in 1858 in een rectorale oratie:

„De formulieren onzer kerken toch zijn niet de grond, waarop ons geloof gebouwd moet worden; zij zijn dit evenmin voor de gemeente. Eene kerk, die haar geloof op de formulieren bouwt, is ontrouw aan het Woord Gods, en een school, die hare leer uit de formulieren put en daardoor zoekt te staven, zal zich schuldig maken aan de verwerping van Hem, Die gezegd heeft: „Een is uw Meester.”

Hel. de Cock schreef in 1868:

„Niet, dat de Catechismus volstrekt onmisbaar is voor de gemeente des Heeren, zoo dat de kerk met het behouden of verliezen van den Catechismus van Heidelberg staat of valt. Neen! De gemeente heeft een anderen, een vasteren grondslag. Meer dan 1500 jaren bestond de Christelijke kerk, voor dat deze Catechismus werd opgesteld; ook nu nog zoude de kerk zonder hem kunnen bestaan. De gemeente onzes Heeren Jezus Christus is gebouwd op een anderen rotssteen, op den onveranderlijken rots der eeuwen, op Jezus Christus den Heere, die gisteren en heden en tot in eeuwigheid dezelfde blijft”.

Dit schreef Hel. de Cock niet omdat hij de Catechismus niet hoog waardeerde en liefhad. Nee, juist omdat hij de Catechismus zo hoog waardeerde en zo bijzonder liefhad schreef hij dit. De Catechismus leert ons immers zo te spreken. Reeds in de 1e vraag, de vraag naar de enige troost in leven en sterven, wordt in het antwoord niet gerept over een staan op de grondslag van Schrift en belijdenis, maar wordt gezegd dat deze troost hierin bestaat dat wij het eigendom zijn van de Here Jezus Christus, en wordt beleden dat deze Heiland ons door zijn Geest van het eeuwige leven gewis maakt en door diezelfde Geest om gewillig maakt om Hem te dienen. En in de vraag wat een christen noodzakelijk moet geloven wordt evenmin gerept over de drie formulieren. Daar wordt geantwoord dat wij moeten geloven wat in de artikelen van onze apostolische belijdenis begrepen is als in een hoofdsom. De drie formulieren bestonden trouwens nog niet toen dit catechismus-antwoord is ontstaan!

In de vorige eeuw wist men in Kampen goed gereformeerd te spreken over de grondslag of het fundament der kerk. Anders dan ds. D. van Houdt, die het mij kwalijk neemt dat ik spreek als Hel. de Cock op dit punt en als dr. H. Bavinck en als dr. K. Schilder.

Over beide laatsten de volgende keer om dit artikel niet te lang te maken.

J.M.

TE BERDE

Het opmerkelijke verschijnsel doet zich voor, zo hebben ons de laatste weken de dagbladen bericht, dat het aantal leden van de grote vakorganisaties terugloopt. Niet maar bij één, maar bij alle drie.

Daarbij gepaard gaat langzaam maar zeker een opdringen van de categorale bonden, zoals men dat noemt.

Het lijkt me één van de verschijnselen, die een nieuwe maatschappijvorm aankondigen. Op zich zelf behoeft het dus bepaald niet verontrustend te zijn.

Het gaat gepaard met het algemene politieke onbehagen en de wilde pogingen om te komen tot partijvernieuwingen en politieke concentraties. Ik veronderstel dat de oorzaak van beide verschijnselen ongeveer gelijk is.

In het ontstaan van de politieke partijen en in het ontstaan van de verschillende vakorganisaties heeft zich, dunkt me, ook voorgedaan een emancipatieverschijnsel. Wat Kuypers was voor de gereformeerde kleine luyden, was Schaeapman voor het rooms-katholieke volksdeel en dat was Troelstra voor de socialistische arbeiders. De heerschappij van het liberalisme is zo tot een eind gebracht. Nu dit doel bereikt is, voor een groot deel, vervalt ook de behoefte aan dergelijke organisaties. Een zelfde rijtje namen zouden we voor de vakbeweging kunnen opnoemen.

Als een doel van een organisatie bereikt is, behoeft het niet te bevreemden dat de organisatie zelf zich gaat oplossen.

In de politiek speelt mede een rol, dat de leden van de politieke organisaties, zeker bij de grote, vrijwel niets in te brengen hebben of op zijn minst het gevoel hebben niets te zeggen te hebben.

Misschien — ik kan daarover moeilijker oordelen — doet zich dat bij de vakorganisaties ook wel voor. Daar komt nog bij dat de vakorganisaties vrij veel contributie van hun leden vragen.

Ook in Afscheiding en Doleantie heeft het verzet tegen het heersende liberalisme wel mede een rol gespeeld, zoals bij het werk van Luther in Duitsland de maatschappelijke en politieke omstandigheden een rol hebben gespeeld. De Reformatie heeft daar vaste voet gekregen, waar het Romeinse Imperium niet geweest is, of maar nauwelijks geweest is.

Het leven is nu eenmaal ongedeelde en alle mogelijke factoren spelen een rol in alle verschijnselen.

Het gevoel geen werkelijke invloed te hebben op de gang van zaken zal wel een rol spelen in het opdringen van de categorale bonden.

Uit al deze verwarring zal wel iets nieuws geboren worden, als de Heiland niet eerder terug komt.

Dat nieuwe kunnen we met vertrouwen tegemoet zien. Als we maar bedenken dat in elke nieuwe tijd het oude evangelie toch beheersend zal dienen te blijven.

Tijdelijke achteruitzetting kan ook wel tijdelijk tot samenbinding bewegen, maar dan ook maar tijdelijk. Het samen willen bulgen onder het Woord van God, zoals dat ons ook wat te zeggen heeft voor overheid en onderdanen, voor de maatschappij en de maatschappelijke verhoudingen, zal een blijvende band geven.

In zoverre hebben de christelijke politieke organisaties en de christelijke sociale beweging zich wel degelijk ook af te vragen of zij de blijvende band — en daarmee het blijvende bestaansrecht — wel goed voor ogen hebben gehouden en als diepere eenheid hebben beleefd. Als het ledenaantal van een vereniging (ook van een kerk) achteruit loopt, is zelfonderzoek allereerst noodzakelijk. Dat zelfonderzoek zal dan ook meer helpen dan welke andere pogingen ook om het ledenaantal weer omhoog te brengen. Dat laatste is wel mogelijk door weer aantrekkelijke eisen te stellen, wat leden trekt. Maar dat is dan ook weer een tijdelijk verschijnsel. Aan het volgende geslacht zal dat niets meer te zeggen hebben. Ze zullen er op zijn hoogst een beetje van onder de indruk komen.

En dat is niet voldoende.

AMELINK

De nieuwe psalmberijming

Sinds in het begin van dit jaar de eindredactie van de nieuwe berijming der psalmen van de daarvoor in 1953 in het leven geroepen interkerkelijke stichting is verschenen, staan ook wij voor de vraag, deze oecumenische handreiking van de eerste orde te aanvaarden of niet.

Nu heeft ons blad zich van het begin af in dezen niet onbetuigd gelaten. Reeds in 1959 hebben wij uit de toen pas uitgekomen proefbundel van 110 psalmen de o.i. bijzonder geslaagde nieuwe bewerking van psalm 33 opgenomen, met commentaar; als ook het vers „Met David onder de leden” van Ad den Besten, waarin zich de geestelijke achtergrond van deze herachtende berijming op treffende wijze openbaart, — eveneens met commentaar.

Als inleiding op een voorgenomen bespreking van de nu gereed gekomen eindredactie van de 150 psalmen — het zgn. blauwe boekje — is, te beginnen met het nummer van 31 mei, met een enkele onderbreking, achtereenvolgens opgenomen de tekst van de psalmen 67, 33 en 93, 51, 104, 105 en 106. In het nummer van 23 augustus gaf de heer P. Groen in zijn reisverslag over Curaçao uiting aan zijn vreugde over de totstandkoming van de nieuwe bundel. In dat van 30 augustus werd in de persschouw in zijn geheel overgenomen het informatieve artikel dat de secretaris van de werkkommissie van de Stichting, dr. H. Schroten, schreef voor het dagblad „Trouw”. Daarbij werd een nadere bespreking toegezegd.

In de plaats daarvan moge ik, althans voorlopig, wijzen op de mondelinge toelichting op de jongste redactie van de nieuwe berijming door de voorzitter van genoemde werkkommissie, prof. dr. G. Kuiper, de literatuur-historicus van de Vrije Universiteit. U kunt deze horen in het radiopraatje van de N.C.R.V., om de veertien dagen, op zondagmiddag van 1.20 uur tot 1.35 uur. Psalm 1 is besproken en ten gehore gebracht op zondag 13 oktober. Zondag 27 oktober volgt psalm 2. En zo voort.

Het korte programma omvat telkens de volgende punten: voorlezing van de onberijmde tekst; melodie instrumentaal; toelichting op de nieuwe berijming; de psalm gezongen en gespeeld; improvisatie over de melodie. Ons interesseert uiteraard bijzonder punt drie. Deze toelichting nu was de eerste keer voortreffelijk.

Bij de vergelijking van de nieuwe redactie (het blauwe boekje) met de vóórlaatste (het groene boekje) sprong naar voren hoe de laatste regel van het tweede vers: „verwaaiend kaf, gescheiden van het graan” om dwingende reden van de grondtekst werd gewijzigd in: „zij zijn het kaf dat wegwaait van het graan”; ook anderszins stellig een verbetering. De in het eerste vers gekritiseerde uitdrukking: „waar ieder lacht met God” bleef staan, omdat de hier blijkens de hebreeuwse grondtekst bedoelde hoogmoedige spot veel beter ligt uitgedrukt in „lachen met” dan in „lachen om”.

Ook de in haar tijd mooie berijming van 1773 (onze oude, nu al twee eeuwen gezongen) werd in de toelichting betrokken. Ze is totaal verouderd en wordt daardoor misverstaan. Niet alleen is een woord als „samenrotten” uit de tijd, andere woorden hebben een geheel andere zin gekregen: „Roekeloos” betekende in 1773: „snoed”, nu: „onbedacht, onberaden”. „IJverig” betekende oudtijds „vurig”, nu: „met toewijding”.

Dat de vier verzen werden teruggebracht tot drie hangt samen met de bouw van de onberijmde psalm.

Het geheel was stijl- en klankvol.

Zondag 27 oktober: psalm 2.

Dank, N.C.R.V., voor deze reeks uitzendingen!

J. Bosch

BOEKBESPREKING

B. Telder, *Noodzakelijke Wetenschap*. Buyten en Schipperheym, Amsterdam 1968. Prijs f 8,—.

Als ondertitel geeft ds. Telder mee: *Wie de Here is en hoe wij Hem dienen mogen*, leerboekje tot onderwijzing voor de lesbespreking ten dienste van catecheet en docent en als leidraad voor gespreks- en bijbelkringen.

In vroegere tijden hebben we veel catechisatieboekjes gekend. Hellenbroek in zijn „Goddelijke waarheden” (voorbeeld der goddelijke waarheden voor eenvoudigen) heeft vele geslachten onderwezen. In sommige geref. gemeenten, is dit, nu bijna 300 jaar oude, boekje nog in ere. In onze kringen met name bij de christelijke gereformeerden werd later veel het boekje van de Leidse J. H. Donner gebruikt.

Het was vooral dr. Kuyper die tegen deze catechisatieboekjes te velde trok, omdat zij van onze jeugd meer „kleine theologes” maakten dan dat ze de kerkjeugd onderwezen in de „leer die in de christelijke kerk alhier geleerd wordt” vandaar zijn uitgave van „De drie formulieren van Enigheid”. Deze hebben daarna dan ook vele jaren als leerboek — meestal beperkt tot de catechismus — dienst gedaan. Toch rijzen hiertegen steeds meer bezwaren. Allereerst wijkt het Nederlands dat onze jongens en meisjes op school leren dermate af van de toch in wezen 16e-eeuwse taal van de catechismus, dat het voor hen zeer moeilijk te verstaan en te leren is. Ten tweede komen onze jongens en meisjes, vooral als zij een middelbare school bezoeken of een dergelijke opleiding ontvangen, in aanraking met problemen, die in de catechismus niet besproken worden bij het schriftgezag, de inspiratie e.d., zaken, waar wij niet omheen kunnen gaan.

Tenslotte is er ook een streven, dat toegelicht moet worden, om meer rechtstreeks de Heilige Schrift te openen. Op de generale synodes is dan ook herhaaldelijk gepleit voor de invoering van een nieuw leerboek voor de catechisaties.

Intussen hebben ons de laatste jaren ook te dien aanzien wel geleerd dat om met onze „Heidelberger”, zoals Kohlbrugge de catechismus gaarne noemde te spreken, om van alle schepselen af te gaan en die te laten varen.

Ds. Telder heeft nu dit „leerboekje” het licht doen zien. Hij deelt zijn onderwerpen in in vijf hoofdstukken n.l. het verbond, de twaalf artikelen van het geloof, de wet van de Here, het gebed van de Here en tenslotte ons kerkelijk leven.

Hij heeft de vraag- en antwoordvorm verlaten en geeft bij ieder onderwerp eerst enkele kernachtige omschrijvingen daarna — anders zou het ds. Telder niet zijn — uitvoerige schriftgevens en verwijzende teksten, vervolgens punten van bespreking en tenslotte controversen.

De taal is duidelijk en begrijpelijk. De vrome zin spreekt bijzonder aan. Ik meen dat zijn poging zeer geslaagd is.

Ik wil hier nog wel apart vermelden, iets dergelijks verwacht men waarschijnlijk wel, dat een rustige bestudering van les 21 „De wederopstanding van het vlees” wellicht kan leiden tot een duidelijker beeld van „de leer van Telder”, en tot het wegnemen van vele vele misverstanden die te dien aanzien in omloop zijn. Volledigheidshalve zeg ik er bij dat ik zijn „leer” niet deel, maar mij „goed” kan vinden in de bijzonder goede bestrijding van zijn „leer” door zijn vriend prof. Popma.

Ik dacht dat iedere catecheet goed zou doen dit boekje op zijn catechisatie, vooral met de oudere catechisanten te behandelen, ook voor zelfstudie of voor bijbelkringen is het bijzonder goed geschikt.

Bij meer dan een punt werd ik bijzonder getroffen door de „rijkdom” van deze „noodzakelijke” Wetenschap.

Utrecht

H. C. Smit

Korte verklaring van de Kerkenordening van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gelijk deze het laatst is herzien op de Gen. Synode van 1951 te Kampen, door ds. H. Meulink en ds. I. de Wolff, 1967. Derde onveranderde druk. Drukkerij-Uitgeverij J. Boersma Enschede.

Reeds geruime tijd ligt dit boekje op bespreking te wachten. Het opent met een kort over-

zicht van de stelsels van kerkregering. De inzet is nogal oecumenisch: „De Christelijke Kerken gaan uiteen in het stuk der Belijdenis en diensgevolge ook in de regering der Kerk”. Eerst wordt dan het papale of pauselijke stelsel uiterst summier weergegeven. Daar het hier een ongewijzigde herdruk betreft, is geen rekening gehouden met de jongste ontwikkeling in de Roomse Kerk, zodat de lezer niet een geheel juist beeld krijgt.

Ook de uiteenzetting van het territoriale stelsel is kort. Dat van de drie standen die van de predikant onderwees over de werking van het gezag, is wel wat al te summier, zelfs een mistekening.

Het Gereformeerd stelsel ontvangt iets meer ruimte. Daarin wordt terecht op de positie van de kerkeraad gewezen als van de enige besturende macht in de kerk.

De artikelen worden op heldere wijze verklaard, kort maar duidelijk. Alleen wordt bij art. 1 een vrij breed historisch overzicht gegeven over het ontstaan van de kerkenordening. Hierbij valt op te merken dat de politieke praeses op de Synode van 1618/19 wel meer invloed heeft geoeft dan pag. 15 doet vermoeden.

Natuurlijk valt hier en daar wel een opmerking te maken. Zo bv. dat in het Oude Verbond de Heilige Geest „met zijn spaarzaamelijke werkwijze slechts in weinigen woonde”, pag. 19.

Door de ongewijzigde druk is ook blijven staan dat naar de Nederlandse wet geen adoptie bestaat, pag. 103. Het was toch een kleine moeite geweest op enkele punten, waar dit boekje verouderd is, wijzigingen aan te brengen. Een zin als: „Niet elke afwijking (van de kerkenordening) is ordeloosheid, wel moet elke afwijking vereist zijn door het profijt der kerk,” is, zonder nadere begrenzing, vooral tegenwoordig gevaarlijk, pag. 127.

Als geheel genomen kan dit boekje de gebruiker nuttige dienst bewijzen. Uiteraard blijven heel wat kerkelijke vragen, die momenteel leven, onbeantwoord.

Het is in duidelijke druk goed uitgegeven. De prijs bedraagt f 8.50.

Amsterdam

G. Janssen

Samenwerkende kerken naar art. 13 K.O.

Vóór de Vrijmaking ontvingen de kerken, die een emeritus-predikant of predikantsweduwe en/of wezen hadden te verzorgen steun uit een generale kas, waarin alle geref. kerken in Nederland een vastgestelde bijdrage storten.

Thans is het zo, dat er verschillende wegen zijn, waarlangs iedere plaatselijke kerk steun kan ontvangen ter verzorging van haar emeritus-predikant, predikantsweduwe en/of wezen. Steun kan ontvangen, ja — want elke plaatselijke kerk is zelf verantwoordelijk voor de verzorging van haar predikant. Zowel voor haar dienstdoende als voor haar emeritus-predikant.

Naar het beginsel, uitgedrukt in art. 13 K.O. dat de plaatselijke kerk verantwoordelijk is voor haar emeritus-dienaar, de weduwe en de wezen en dat het levensonderhoud **door haar** moet worden uitbetaald.

Nu kan en mag iedere plaatselijke kerk zich tijdig van hulp in dezen voorzien. Het is ook alleszins gewenst, ja noodzakelijk, dat dit gebeurt. Om financiële moeilijkheden, die zich later bij normale of bij vervroegde emeritering van oudere predikanten, of bij plotse sterfgevallen van jongere dienaren des Woords kunnen voordoen, te voorkomen.

Momenteel worden er in onze kerken twee systemen gevolgd voor hulpverlening. Ten eerste dat van onderlinge steunverlening met kapitaalvorming. Die kerken zijn aangesloten bij de „Stichting-Emeritering”. Hier wordt een zeer aanzienlijk fonds gevormd om vooral met de renten daarvan aan emeritaatsverplichtingen te kunnen voldoen. Het is duidelijk dat dit systeem bijzonder zware lasten oplegt aan de bij de „Stichting” aangesloten kerken.

Ten tweede kan de plaatselijke kerk zich ook aansluiten bij de „Samenwerkende kerken naar art. 13 K.O.”. Hier wordt het

systeem gevolgd van de onderlinge steunverlening zonder kapitaalvorming. Deze samenwerkende kerken brengen jaarlijks bijeen hetgeen voor de jaarlijkse uitkeringen aan de daarvoor in aanmerking komende kerken nodig is. Deze bijdragen worden jaarlijks bepaald naar het aantal belijdende leden der aangesloten kerken. Daarbij zal een bijzondere nood van een kerk voor de andere aanleiding zijn om aan die kerk een verlaging van haar bijdrage toe te staan.

Voor het ontvangen van uitkeringen krachtens deze samenwerking komen die kerken in aanmerking, die behalve het levensonderhoud van een emeritus-predikant (wed. of wezen) in diezelfde predikantsplaats het onderhoud van een actief dienstdoend predikant voor haar rekening hebben. Wel te verstaan, dat de emeritus de zeventig-jarige leeftijd heeft bereikt of op grond van twee doktersverklaringen onbekwaam is geoordeeld tot uitoefening van zijn dienst.

De uitkeringen worden gedaan op de grondslag van een telken jare door de Samenwerkende kerken vast te stellen minimum-emeritaatstractement. Met voorbehoud van bijzondere omstandigheden bij de emeritus-predikant (wed. en/of wezen) waardoor een hogere uitkering van zijn/haar/hun kerk zal kunnen worden verstrekt.

Het aantal van 74 kerken, dat bij deze „Samenwerkende kerken naar art. 13 K.O.” is aangesloten, is dit jaar niet teruggelopen, maar er hebben zich dit jaar geen kerken bij dit samenwerkingsverband aangesloten. En het sluiten van een of andere verzekering in dezen is indertijd door de generale synode 1946 ten opzichte van voorziening met grote klem afgeraden. Het staat te vrezen, dat er kerken zijn, die zich in deze nog geheel afzijdig houden. Vooral als men nog niet een eigen predikant heeft. Het is zeer te wensen, dat zulke kerken, mede ter beoefening van de gemeenschap der heiligen, ook toetreden tot onze samenwerking. De 74 samenwerkende kerken tellen samen ruim veertienduizend belijdende leden onzer kerken. Hoe meer kerken zich aansluiten, hoe gemakkelijker te dragen zijn de lasten. Dit jaar is de bijdrage bepaald op f 5,— per belijdend lid. Momenteel worden tien kerken gesteund bij haar verzorging van haar emeritus-predikant, (wed. en/of wezen).

Secretaris van de Commissie van Voorbereiding en Uitvoering is momenteel ds. J. L. Goris te Wezep. Vele jaren lang is br. K. Boersma te Enschede het adres voor deze samenwerking geweest.

Stichting hulp gedupeerde ambtsdragers

Het is reeds geruime tijd geleden dat er in de pers mededelingen zijn verstrekt over de Stichting Hulp Gedupeerde Ambtsdragers. Het doel van de Stichting brengen wij de lezers opnieuw in herinnering: het verlenen van hulp ten behoeve van ambtsdragers met hun gezinnen, die door de kerkelijke verwikkelingen in financiële moeilijkheden zijn geraakt of dreigen te raken.

Predikanten worden geschorst en afgezet. Door doleanties worden gemeentes gescheurd. Uit-verband-zettingen berooft gemeentes van de zo noodzakelijke hulp van classis en particuliere synode. Ook op financieel gebied worden de gevolgen gevoeld.

De ontbinding van het vrijgemaakte kerkelijke leven ervaart ieder van ons met gevoelens van verdriet, verslagenheid en machteloosheid. Temidden van deze kerkelijke chaos is een van de weinige zinvolle dingen die men nog kan doen, het betonen van barmhartigheid. In woorden en in daden.

Na de eerste oproepen in de lente en zomer van het vorige jaar heeft de Stichting, dankzij de giften van vele broeders en zusters, een behoorlijk fonds kunnen vormen. En dankzij dit fonds is de Stichting in staat geweest om in een aantal concrete gevallen hulp te bieden.

Het moet duidelijk zijn, dat geen enkele predikant „om de brode” tot het volgen van een bepaalde handelwijze wordt gedwongen, een handelwijze die hij niet zou hebben gevolgd, als hij in vrijheid, zonder financiële

zorgen, dienaar van het Evangelie had kunnen zijn. Het moet duidelijk zijn dat predikanten terug kunnen vallen op een gemeenschap die zich bereid toont de financiële gevolgen op te vangen.

Na een jaar, waarin het fonds van de Stichting gestaag groeide, en waarin aan de binnengekomen aanvragen goed kon worden voldaan, wordt er in de laatste weken opnieuw een sterk beroep gedaan op het fonds van de Stichting. De nood is de laatste tijd groot geworden. En bedriegen de voortekenen niet, dan zal de nood in de komende tijd nog groter worden.

De Stichting doet dan ook opnieuw een beroep op alle broeders en zusters. Steunt ons werk!

Giften kunnen overgemaakt worden op **girorekening 2900** ten name van de AMRO-bank, Nobelstraat, Utrecht, met vermelding op de girokaart: Stichting H.G.A.

Nadere informatie kunnen verstrekt worden door de secretaris van de Stichting: Drs. J. G. van Oord, Meentweg 124, De Meern. Tel.: 0 3406 - 1961.

STUDENTENLEVEN

G.S.V. te Groningen

Bij dezen wordt U medegedeeld, dat de senaat van de Gereformeerde Studentenvereniging te Groningen sinds 11 oktober j.l. als volgt is samengesteld:

B. W. Gort, praeses
Th. J. Aartsma, ab-actis
J. H. Ploegman, fiscus
D. Stoppels, assessor 1
J. Feenstra, assessor 2

Het adres van het ab-actiaat luidt thans: Celebesstraat 2a.

Namens de senaat: Th. J. Aartsma, h.t. ab-actis

De senaat van de vereniging van Gereformeerde Studenten „Hendrik de Cock” te Groningen heeft de eer U mede te delen, dat zij op 4 oktober j.l. in de volgende samenstelling is geïnstalleerd:

G. E. Booy, praeses
P. W. Dieleman, Ab-actis
J. Boeye, fiscus
G. van Winsum, assessor 1
Mej. H. P. H. Dijksterhuis assessor 2

Pro senatu:

P. W. Dieleman, H.T. ab-actis

GIFTEN THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

2e verantwoording

Hierbij vervolgen wij met een opgave van de particuliere giften die ontvangen werden op giro 96 62 53 van Dep. Financieel te Groningen van 3 okt. t.m. 16 okt. Het totaal van onderstaande bedragen is f 2644,91. (De vorige maal bedroeg het f 2.975,—). Alle gevers betuigen wij onze zeer hartelijke dank!

A.D. te R. 15,—; J.J. de K. 30,—; V.v.d.V. te B. 200,—; J.M.-B. te R. 25,—; G.P.F. te B. 25,—; O.v.H. te G. 30,—; E.K. te Z. 100,—; D.L. te A. 10,—; T.v.d.K. te D. 100,—; S.N. te U. 10,—; A.v. E. te G. 15,—; HvT. te H. 25,—; G. W. te S. 7,50; G.P. te B. 100,—; ds J.F.H. te A. 200,—; G.M. te R. 20,—; A.G.v.d.V. te L. 25,—; Mevr. B. te L. 15,—; W.J.N. te B. 25,—; P.v.H. te R. 25,—; C.J. v.D. te A. 25,—; M.V. te W. 10,—; Penn ger. k. te A. 200,—; M.B. te A. 25,—; G.H. te D. 50,—; Penningm. ger. k. te M. 100,—; A.E. te A. 10,—; Prof. Dr W. B. te A. 100,—; H.P. te S. 10,—; geref. k. te R. 74,91; C.H.v.d.W. te U. 25,—; K.D. te R. 12,50; H.v.R. te 'tH. 10,—; Wed. G.M.-M. te R. 25,—; J.M. te D. 10,—; J.v.H. te L. 100,—; C.v.d. B. te A. 10,—; Gez. de W. te P. 50,—; Ds J.H. v.d.H. te D. 50,—; C.v.H. te H. 25,—; S.v.D. te S. 10,—; W.W. te G. 25,—; G.t.B. te E. 10,—; J.W. B. te H. 10,—; H.H. te S. 50,—; N.N. te G. 25,—; H.K. te S. 60,—; G. de G. te S. 10,—; H.W.-deH. te E. 50,—; C.J.O. te N. 10,—; P.V. te R. 10,—; N.N. te U. via ds D.v. H. te U. 100,—; C.v.B. te de B. 10,—; J.I. te A. 45,—; P.G. te R. 25,—; G. N. te W. 25,—; N.N. te R. 100,—; L.J. de W. te S. 10,—.

Namens Deputaten-Financieel van de Theol. Hogeschool Singelstraat 6, Groningen

TWEEENTWINTIGSTE VERANTWOORDING GIFTEN BIJBELS BR. v. d. BERG

Sedert onze vorige verantwoording ontving ik nog 10,— van R.J.t.V. te E. (1143710); B.T. te D. (1255345) 5,—; J.v.d.B. te W. (1236952) 10,—; M. M.J.B. te D.H. (1520040) 50,—; J.L.G. te A. (958848) 10,—; H.L.F. te H. (1009361) 5,—; P.v.d.V. (via 299552) 5,—; L.D. te D. (storting) 5,—.

Totaal f 100,—.

De vorige verantwoording eindigde met f 8.234,88. Daar moet dan afgetrokken door een vergissing van de bank f 400,—. Daar komt nu dus bij f 100,—.

Dat brengt het totaal op f 7.934,88.

Hartelijk dank!

Het is de bedoeling voortaan niet meer elke week de giften te verantwoorden.

Giften voor dit doel kunnen overgemaakt worden op giro 59480 van de Amro Bank te Schoonhoven t.g.v. H. Amelink, met als bijschrift giften bijbels br. v. d. Berg”.

A.

KORT VERSLAG van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland” op donderdag 10 oktober 1968, des morgens te halfelf in het gebouw der Hogeschool.

Aanwezig: alle primi-curatoren, behalve ds. W. Scheele, die zich wederom liet vervangen door ds. J. C. Janse, en de hoogleraren dr. L. Doekes en J. Kamphuis; prof. J. van Bruggen was verhinderd.

Art. 1. **Opening.** De president-curator, ds. D. van Dijk, opent de vergadering, leest uit Gods Woord Psalm 48 en vraagt de zegen des Heren over de vergadering. Hij memoreert het ook voor de Theologische Hogeschool verheugende feit, dat prof. J. van Bruggen met goed gevolg het doctoraal-examen in de Theologie heeft afgelegd.

Art. 2. **Notulen.** De notulen van de vergadering van 9 juli 1968 worden door de secretaris, ds. H. Veltman, gelezen. De vergadering stelt ze vast.

Art. 3. **Series Lectionum 1968-1969.** De door de senaat van hoogleraren vastgestelde Series Lectionum voor het cursusjaar 1968-1969 wordt definitief vastgesteld.

Art. 4. **Eventuele uitbreiding van het corpus docentium.** De generale synode te Amersfoort-West besloot, naar aanleiding van een voorstel van een tweetal particuliere synoden, deputaten-curatoren dringend aan te bevelen met bekwame spoed verder te onderzoeken, of het aantal hoogleraren eventueel lectoren dient te worden uitgebreid en hen te verzoeken, indien zij de noodzakelijkheid tot uitbreiding van het aantal hoogleraren eventueel lectoren aanwezig achten, aan deze of aan de volgende generale synode hieromtrent voorstellen te doen.

Deputaten-curatoren besluiten de senaat van hoogleraren te verzoeken zo mogelijk op korte termijn advies uit deze zaak uit te brengen.

Art. 5. **rapport aan de eerstkomende generale synode.** De voorbereidende besprekingen over het aan de eerstkomende generale synode uit te brengen rapport worden aangehouden.

Art. 6. **Mededelingen en verzoeken van de senaat.** De rector, prof. dr. L. Doekes, deelt namens de senaat mee: Door het studentencorps „Fides Quadrata Intellectum” werd aan de senaat — ter plaatsing in de senaatszaal — het door mevrouw Blokland-Todt geschilderde portret van docent A. Steketeer aangeboden en door de senaat met grote dank aanvaard; Namens de senaat verzoekt hij deputaten-curatoren een dankbetuiging te zenden aan de broeders in Kampen, die zoveel arbeid hebben verricht voor het welslagen van de Theologische Hogeschool-dag 1968:

De senaat vraagt de goedkeuring van deputaten-curatoren voor de regeling van het doctoraal-examen van ds. Chah uit Korea, deze goedkeuring wordt verleend.

Art. 7. **Ingekomen stukken.** De volgende ingekomen stukken komen in behandeling:

a. mededeling van prof. drs. J. van Bruggen, dat hij op 24 september 1968 het doctoraal-examen in de theologie met als hoofdvak de wetenschap van het Nieuwe Testament aan de Rijks Universiteit te Utrecht heeft afgelegd; met dankbaarheid als kennisgeving aangenomen.

b. missive van de Rijks Universiteit te Utrecht, met de mededeling dat door verscheidene instellingen voor Hoger Onderwijs overwogen wordt samenwerking te zoeken voor het oprichten van een instituut, dat onderwijs zal geven in missio-

logie en oecumenica, in welke missive ook onze medewerking wordt gevraagd; deputaten-curatoren besluiten geen medewerking te verlenen.

c. kennisgeving van de familie Schilder van het overlijden van mevrouw A. Schilder-Steenbergen op 31 juli 1968; de secretaris heeft namens deputaten-curatoren de deelneming betuigd;

d. dankbetuiging van de familie Schilder voor het bij het overlijden van mevrouw A. Schilder-Steenbergen ontvangen blijk van deelneming;

e. kennisgeving van het overlijden van ds. J. R. Wiskerke, die secundus deputaat-curator was, op 26 juli 1968; ook aan mevrouw J. Wiskerke-Van Dooren heeft de secretaris van het meeleven van deputaten-curatoren doen blijken;

f. en g. berichten van verloving van student R. Hidding met mejuffrouw H. de Wolf en van student S. de Vries met mejuffrouw M. Plas; de secretaris heeft de verloofde paren gelukgewenst;

h. en i. schrijven van de administrateur de heer L. Lups inzake het pensioen van prof. C. Veenhof en een brief van prof. C. Veenhof over dezelfde zaak; welke mededeelt accoord te gaan met de getroffen regeling; als kennisgeving aangenomen;

j. brief van P. Dubbeldam te B. over de te houden Theologische Hogeschooldag; als kennisgeving aangenomen;

k. afschrift van een brief van de kerkeraad te Maassluis aan prof. J. Kamphuis; als kennisgeving aanvaard;

l. het accountantsrapport van de firma Van Dien, Van Uden en Co. over de financiën van de Stichting tot de opleiding tot de dienst des Woords in het jaar 1967, in handen gesteld van de predikanten J. Hetinga en F. de Vries teneinde een volgende vergadering er rapport over uit te brengen;

m. en n. brieven van de kerkeraden te Apeldoorn en te Maassluis inzake het bijeenroepen van een vervroegde generale synode; een antwoord wordt vastgesteld;

o. schrijven van drs. G. J. van Middelkoop, die bericht dat hij bereid is ook in de cursus 1968-1969 als tijdelijk docent in het Latijn en Grieks op te treden; met dankbaarheid wordt hiervan kennis genomen;

p. afschrift van een brief van de kerkeraad te Koog-Zaandijk aan deputaten-financieel; als kennisgeving aangenomen;

q. verzoek van de senaat van het studenten-corps „Fides Quadrat Intellectum” één of meer afgevaardigden te willen zenden naar de samenkomsten die gehouden zouden worden ter gelegenheid van het naar interne pretentie 21ste lustrum van het studenten-corps; ds. F. de Vries heeft twee van die bijeenkomsten namens deputaten-curatoren bijgewoond, hij brengt daarover rapport uit.

r. van de kerkeraad te Heemstede een schrijven, waarin hij adhesie betuigt aan de brief van de kerkeraad te Maassluis (zie sub. n.); een gelijk antwoord als aan Maassluis zal aan Heemstede worden gezonden;

s. schrijven van de kerkeraad te Creil; deze kerkeraad zal verwezen worden naar de slotzin van de missive van deputaten-curatoren aan de kerken;

t. brief van de kerk te Amsterdam-Zuid (scriba A. J. van Helden) inzake het bijeenroepen van een vervroegde generale synode; hem zal in dezelfde geest geantwoord worden als aan Apeldoorn en Maassluis is geschreven (zie sub. m. en n.);

u. antwoord, gedateerd september 1968, van ds. D. Vreugdenhil, e.t. scriba van de generale synode van Amersfoort-West, op een vraag van deputaten-curatoren van 10 juli 1968; naar aanleiding van dit antwoord besluiten deputaten-curatoren aan drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder afschriften te zenden van door hen gevraagde stukken, voorzover zij daartoe bevoegd zijn;

v. schrijven P. van de S. te A.; als kennisgeving aanvaard;

w. afschrift van een brief van de kerk te Halfweg aan de kerk te Maassluis, in welke brief de kerk te Halfweg ingaat op het schrijven van de kerk te Maassluis aan deputaten-curatoren (zie sub. n.), waarvan Maassluis afschrift zond aan alle kerken; als kennisgeving aangenomen;

x. student P. F. Lameris en zijn vrouw geven bericht van de geboorte van hun zoon Hendrik Izak Paulus; de secretaris heeft namens deputaten-curatoren gelukgewenst;

Art. 8. **Kort verslag.** De assessor, ds. F. de

Vries, leest het Kort verslag.

Art. 9. **Volgende vergadering.** De volgende vergadering van deputaten-curatoren wordt vastgesteld op donderdag 7 november 1968 te 10.30 uur.

Art. 10. **Sluiting.** Na dankgebed bij monde van ds. J. ten Hove sluit de president, ds. D. van Dijk, de vergadering van deputaten-curatoren.

Namens deputaten-curatoren,
F. de Vries, assessor

KERKNIEUWS

Beroepen: te Berkum: ds. J. van Benthem te Ulrum; te Sneek: ds. K. J. Kapteyn te Overschild; te Oldehove (Gr.): ds. C. J. Breen te Katwijk; te Capelle a/d IJssel: ds. J. Francke te Hoogeveen.

Aangenomen: naar Berkel en Rodenrijs: ds. J. F. de Weger te Houwerzijl.

Bedankt: voor Rotterdam-Zuid: ds. J. F. de Weger te Houwerzijl.

Ds. M. R. van den Berg. De Kamper zendeling ds. M. R. van den Berg heeft zondagmorgen 6 oktober j.l. afscheid genomen van de gemeente te Kampen (scriba: J. Bos). De scheidende predikant bediende in beide morgendiensten het Woord uit Markus 4:26-29. Zoals bekend, moest ds. Van den Berg om gezondheidsredenen van het zendingsveld repatriëren. Hij heeft een beroep naar Oegstgeest aangenomen.

Ds. J. T. Oldenhuis. Donderdagavond 3 oktober j.l. werd ds. J. T. Oldenhuis in de Maranathakerk te Assen als 2e missionaire dienaar des Woords aan de gemeente te Assen verbonden. Zijn bevestiger, ds. H. Bouma, ontleende zijn preek aan Kolossenzen 4:6. Na de bevestiging verbond ds. Oldenhuis zich aan de gemeente met een preek over Mattheus 12:28-30.

G. Lievaart. De classis Amersfoort besloot in haar vergadering van 2 oktober j.l. het preekconsent van br. G. Lievaart niet te verlengen, zodat deze niet meer gerechtigd is in de kerken voor te gaan, en ook niet meer beroepbaar is in de gereformeerde kerken.

Kand. B. Meijer. De classis Kampen verlengde het preekconsent van kand. B. Meijer, Crusiusstraat 23 te Kampen tot 1 oktober 1969.

P.S. Groningen. De P.S. Groningen, die 16 oktober j.l. bijeenkwam, besloot de kerkeraad van Hoogeveen te verzoeken om een Generale synode bijeen te roepen.

De tekst van dit besluit luidt:

De P.S. enz.

Overwegende 1. dat na de emeritering van Prof. C. Veenhof als Hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, terwille van een goede voortgang van het onderwijs aan de Hogeschool een spoedige vervulling van de bestaande vacature noodzakelijk is; 2. dat de rechtspositie van de geschorste lectoren drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder een nadere regeling vereist;

van oordeel dat alleen reeds met het oog op de in overweging 1 en 2 gestelde zaken het noodzakelijk is, dat zo spoedig mogelijk een Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland bijeengeroepen wordt naar het bepaalde in art. 50 van de Kerkenorde;

voorts overwegende 1. dat het door de Deputaten-Curatoren der Theologische Hogeschool aan de Kerken toegezeggde rapport in de mindere vergaderingen dient behandeld te kunnen worden ter voorbereiding van de behandeling dezer materie op de eerstkomende Generale Synode: 2. dat art. 17 van de Instructie voor de Deputaten-Curatoren der Theologische Hogeschool 3 maanden voorschrijft als termijn die vereist is voor het indienen van een rapport als onder 1. bedoeld;

besluit 1. de Kerk te Hoogeveen te verzoeken een Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland bijeen te roepen en de aanvangsdatum van deze Synode te bepalen met in acht neming van het sub voorts overwegende 1. en 2. gestelde; 2. de Deputaten-Curatoren te verzoeken zo spoedig mogelijk het rapport, als bedoeld sub voorts overwegende 1. aan de Kerken toe te zenden.

P.S. Utrecht. De P.S. van Utrecht, d.d. 16 oktober j.l. besloot zich te wenden tot de Geref.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)

Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm

Familieberichten 15 ct. per mm

Kerk te Hoogeveen als roepende Kerk voor de e.v. GS met het voorstel aan deze de kerkelijk benodigde en gewettigde stappen te doen tot het vervroegd samenroepen van de e.k. generale synode ter behandeling naar de art. 30 en 31 DKO van de zaken, bij haar ingebracht.

P.S. Zuid-Holland. De Particuliere Synode van Zuid-Holland nam in haar vergadering van 10 oktober 1968 het besluit om de kerk van Hoogeveen te verzoeken een Generale Synode samen te roepen.

Apeldoorn. Ingaande zondag 3 november 1968 zullen de kerkdiensten worden gehouden in de Brinklaankerk, Brinklaan 46. De voormiddagdienst zal beginnen om 9 uur en de middagdienst om 3.30 uur.

ADRESSEN

Apeldoorn: scriba: J. Pals, Schubertlaan 66, tel. (05760) 34613; kerkelijk bureau: P. Ouwkerk, Ampèrestraat 22, tel. (05760) 16845. **Brouwershaven:** scriba: Ir. G. B. Beeftink, Zierikzee, tel. (01110) 3294. **Culemborg:** scriba: C. Roth, Otto van Reesweg 29. **Amersfoort-W.:** diakonie: P. Storm, Amstelstraat 12. **Amsterdam-Centrum:** kerkelijk bureau thans bij scriba: J. Groen, Helmholtzstraat 40-I. **Ds. R. K. Wigboldus,** Waardhuizen 21, gem. Almkerk. **Amstelveen** (ds. B. J. F. Schoep): scriba: A. P. F. van der Werff, Henegouwselaan 117, Amstelveen. **Doesburg:** scriba: M. van der Galiën, Geraniumstraat 18, Doesburg.

HENNIE BOER

en

GERRIE ROEST

hebben het genoegen U, mede namens hun ouders, kennis te geven van hun voornemen in het huwelijk te treden, D.V. woensdag 30 oktober 1968, om 14.30 uur in het gemeentehuis te Langerak.

In een Dienst des Woords, waarin zal voorgaan de Weleerwaarde Heer Ds. H. Amelink, Gereformeerd (vrijgemaakt) predikant te Langerak, zal de zegen van de Heere over het huwelijk worden gevraagd.

De dienst begint om 15.00 uur en wordt gehouden in de Bethelkerk te Langerak.

Langerak, oktober 1968
Lekdijk 190 / Lekdijk 14

Receptie op de trouwdag van 16.00-18.00 uur in het vergaderlokaal van de Bethelkerk te Langerak.

Toekomstig adres: van Arkelstraat 26, Molenaarsgraaf.

DE TOESTAND DER DODEN

Waar en in welke toestand bevindt zich de mens na gestorven te zijn? Het is duidelijk, dat niemand uit ervaring hierop een antwoord kan geven.

Alleen **Gods Woord** kan ons hierover inlichten!
door H. W. den Haring
Derde druk.

Toezending direct na ontvangst van slechts f 1,50 op giro 346974 t.n.v. Comité tot verbr. v. d. Waarheid der Schriften. Rotterdam-11, Adm. Raephorststraat 20b.